

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

21 päivänä heinäkuuta 2011 *

Asiassa C-104/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka High Court (Irlanti) on esittänyt 29.1.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.2.2010,

Patrick Kelly

vastaan

National University of Ireland (University College, Dublin),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit A. Arabadjiev, A. Rosas (esittelevä tuomari), U. Løhmus ja P. Lindh,

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.1.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Patrick Kelly, itse,
- National University of Ireland (University College, Dublin), edustajanaan M. Bolger, SC, solicitor E. O’Sullivanin valtuuttamana
- Saksan hallitus, asiamiehenään J. Möller,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja N. Yerrell,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- ¹ Ennakkoratkaisupyyntö koskee unionin oikeuden ja erityisesti miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön,

ammattilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9.2.1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY (EYVL L 39, s. 40) 4 artiklan, todistustaakasta sukupuoleen perustuvissa syrjintätapauksissa 15.12.1997 annetun neuvoston direktiivin 97/80/EY (EYVL 1998, L 14, s. 6) 4 artiklan 1 kohdan sekä direktiivin 76/207 muuttamisesta 23.9.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/73/EY (EYVL L 269, s. 15) 1 artiklan 3 kohdan tulkintaa.

- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Patrick Kelly ja National University of Ireland (University College, Dublin) (jäljempänä UCD) ja jossa on kyse siitä, että viimeksi mainittu kieltäytyi antamasta tietoa erääseen ammatilliseen koulutukseen hakeneiden valintamenettelyä koskevien asiakirjojen sisällöstä muokkamattomassa muodossa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

Direktiivi 76/207

- 3 Direktiivin 76/207, jota sovellettiin sukupuoleen perustuvaa syrjintää koskevan kantelun tekemiseen johtaneiden tosiseikkojen tapahtuma-aikaan eli maaliskuu- ja huhtikuussa 2002, 4 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisella kaikenlaiseen ja kaikentasoiseen ammatinvalinnanohjaukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen jatkokoulutukseen ja uudelleen koulutukseen tarkoitetaan, että jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että:

- a) kaikki tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan;
- b) kaikki tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaiset kollektiivisten sopimusten, yksittäisten työsopimusten, yritysten sisäisten sääntöjen ja vapaita ammatteja koskevien sääntöjen määräykset julistetaan tai voidaan julistaa mitättömiksi taikka niitä voidaan muuttaa;
- c) mahdollisuudet ammatinvalinnanohjaukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen jatkokoulutukseen ja uudelleen koulutukseen perustuvat samoihin edellytyksiin ja se on samantasoista ilman minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää, tämän kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioissa joillekin yksityisoppilaitoksille myönnettyä erivapautta.”

4 Direktiivin 6 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kansallisissa oikeusjärjestyksissään toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta jokainen, joka katsoo joutuneensa loukatuksi sen vuoksi, että 3, 4 tai 5 artiklassa tarkoitettua tasa-arvoisen kohtelun periaatetta ei ole noudatettu, voi esittää vaatimuksensa tuomioistuimessa mahdollisesti ensin saatettuaan asian muun toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi.”

Direktiivi 2002/73

- 5 Direktiiviä 76/207 muutettiin direktiivillä 2002/73, jonka 2 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 5.10.2005.

- 6 Direktiivillä 2002/73 kumottiin muun muassa direktiivin 76/207 4 artikla ja annettiin sen 1 artiklan 3 kohdan mukaisesti direktiivin 76/207 3 artiklalle seuraava sanamuoto:

”1. Tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen tarkoittaa sitä, että julkisella tai yksityisellä sektorilla, julkiset laitokset mukaan lukien, ei saa olla välitöntä tai välillistä sukupuoleen perustuvaa syrjintää seuraavilla aloilla:

--

- b) mahdollisuus kaikenlaiseen ja -tasoiseen ammatilliseen ohjaukseen ja koulutukseen, ammatilliseen jatkokoulutukseen ja uudelleen koulutukseen, työkokemus mukaan lukien

--

2. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että:

- a) tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan;
- b) yksittäisiin työsopimuksiin tai työehtosopimuksiin, yritysten sisäisiin sääntöihin sekä itsenäistä ammatinharjoittamista ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä koskeviin sääntöihin sisältyvät määräykset, jotka ovat tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaisia, ovat mitättömiä tai voidaan julistaa mitättömiksi taikka muutetaan.”

Direktiivi 97/80

- 7 Direktiivillä 97/80, jonka täytäntöönpanolle asetettu määräaika oli 1.1.2001, otettiin käyttöön säännöt todistustaakasta sukupuoleen perustuvissa syrjintätapauksissa.
- 8 Direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappaleen mukaan niiden tosiseikkojen arviointi, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, on kansallisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävä kansallisen lainsäädännön ja/tai käytännön mukaisesti.
- 9 Direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappaleen mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että todistustaakan on oltava käännetty, kun syrjintä vaikuttaa

ilmeiseltä, ja että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen tehokas soveltaminen edellyttää, että todistustaakka siirtyy tällaisissa tapauksissa vastaajalle.

- 10 Direktiivin 1 artiklassa säädetään, että kyseisen direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi tehtäviä toimenpiteitä jäsenvaltiossa tehostetaan, jotta jokainen, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, voi vaatia oikeuksiaan tuomioistuinkäsittelyssä saatettuaan asian mahdollisesti ensin muiden toimivaltaisten elinten käsiteltäväksi.
- 11 Direktiivin 97/80 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan direktiiviä sovelletaan muun muassa direktiivissä 76/207 tarkoitettuihin tilanteisiin.
- 12 Direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kansallisten oikeudenkäyttöjärjestelmiensä mukaisesti toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa elimessä tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, vastaajan on näytettävä toteen, ettei tasa-arvoisen kohtelun periaatetta ole rikottu.”

Kansallinen säännöstö

- ¹³ Ennakkoratkaisupyyntöä käy ilmi, että Circuit Court Rulesin Order 57A:n rule 6(6):n mukaiset periaatteet, jotka koskevat tiedon antamista asiakirjojen sisällöstä, vastaavat Rules of the Circuit 2001–2006:n Order 32:een ja Rules of the Superior Courts 1986:n, sellaisina kuin ne ovat muutettuina, Order 31:een sisältyviä asiakirjojen esittämistä (discovery) ja niihin tutustumista (inspection) koskevia periaatteita.
- ¹⁴ Kyseisten sääntöjen nojalla tiedon antamiseen asiakirjan sisällöstä suostutaan, jos voidaan osoittaa, että se on merkityksellinen riita-asiassa esiin tulleiden kysymysten kannalta ja muun muassa tarpeen asian ratkaisemiseksi oikeudenmukaisesti.
- ¹⁵ Vaikka asiakirjan katsottaisiin olevan samalla sekä merkityksellinen että tarpeen, sen sisältöä koskevan tiedon antamisesta voidaan kieltäytyä erityisesti, jos se kuuluu vai tiolovelvollisuuden piiriin tai on luottamuksellinen.
- ¹⁶ Silloin, kun vastakkain ovat yhtäältä oikeus saada asiakirja luovutetuksi ja toisaalta velvollisuus suojata luottamuksellisuutta tai pysyttää mikä tahansa vastakkainen velvollisuus tai oikeus, kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi riita-asia on saatettu, on verrattava yhtäältä esitetyn vaatimuksen luonnetta ja väitetyn luottamuksellisuuden astetta ja toisaalta tietojen luovuttamiseen kokonaisuudessaan liittyvää yleistä etua oikeudenhoidon puitteissa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 17 Kellyllä on opettajan pätevyys ja hän asuu Dublinissa.
- 18 UCD on korkea-asteen oppilaitos. Se tarjosi lukuvuosille 2002–2004 koulutusta, joka oli nimeltään ”Masters degree in Social Science (Social Worker) mode A” (sosiaalityö-ten kandidaatin tutkinto (sosiaalityöntekijä), tyyppi A).
- 19 Kelly jätti 23.12.2001 kyseiseen yliopistoon hakemuksen tähän koulutukseen pääse-miseksi. Hakijoiden valintamenettelyn päätteeksi hänelle ilmoitettiin 15.3.2002 päi-vätyllä kirjeellä, ettei hänen hakemustaan ollut hyväksytty.
- 20 Koska päätös ei tyydyttänyt Kellyä, hän teki huhtikuussa 2002 Director of the Equa-lity Tribunalille virallisen kantelun sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja väit-ti, että hän oli pätevämpi kuin vähiten pätevä nainen, joka oli hyväksytty kyseiseen koulutukseen.
- 21 Equality Officer, jonka käsiteltäväksi Director of the Equality Tribunal oli antanut Kellyn kantelun, teki 2.11.2006 päätöksen, jonka mukaan kantelija ei ollut kyennyt osoittamaan ensi näkemältä sukupuoleen perustuvan syrjinnän tapahtuneen. Kelly nosti tästä päätöksestä kanteen Circuit Courtissa (alueellinen tuomioistuin).

- 22 Kelly teki 4.1.2007 Circuit Court Rulesin Order 57A:n rule 6(6):n nojalla lisäksi hakemuksen, joka siirrettiin Circuit Courtiin ja jossa hän vaati UCD:tä toimittamaan jäljennökset hakemuksessa mainituista asiakirjoista ("disclosure", jäljempänä tietojen luovuttamista koskeva hakemus). Hakemuksessa pyydettiin jäljennökset säilytetyistä hakulomakkeista, näihin lomakkeisiin liitetyistä tai sisällytetyistä asiakirjoista sekä niiden hakijoiden "tulospapereista", joiden hakulomakkeet oli säilytetty.
- 23 Circuit Courtin puheenjohtaja hylkäsi tietojen luovuttamista koskevan hakemuksen 12.3.2007 tekemällään päätöksellä. Kelly valitti kyseisestä päätöksestä High Courtiin 14.3.2007.
- 24 Kelly teki 23.4.2007 myös hakemuksen High Courtiin ja pyysi, että tämä esittäisi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö. Kyseinen kansallinen tuomioistuin totesi 14.3.2008, että tällainen pyyntö oli ennenaikainen, koska se ei ollut vielä ratkaissut kysymystä siitä, voitiinko oikeus tutustua asianomaisiin asiakirjoihin antaa kansallisen oikeuden nojalla. Tutkittuaan asian High Court päätyi siihen, että UCD:n ei pitänyt kansallisen oikeuden nojalla antaa tietoa asiakirjojen sisällöstä muokkaamattomassa muodossa, siten kuin Kelly oli pyytänyt.
- 25 Koska High Court oli epävarma siitä, oliko tietojen luovuttamista koskeva pyyntö unionin oikeuden mukainen, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Annettaanko direktiivin 97/80 – – 4 artiklan 1 kohdassa sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen sen vuoksi, ettei häneen ole sovellettu tasa-arvoisen

kohtelun periaatetta, oikeus saada tietoja, jotka koskevat muiden kyseessä olevalle kurssille hakeneiden henkilöiden ja erityisesti niiden hakijoiden pätevyyttä, joilta ei ole evätty pääsyä ammatilliseen koulutukseen, jotta kyseinen hakija voi esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa elimessä tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä?

- 2) Annetaanko direktiivin 76/207 – – 4 artiklassa sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen 'samoi[n] edellytyksi[n]' ja että häntä on syrjitty 'sukupuole[n] perust[eella]' ammatilliseen koulutukseen pääsyssä, oikeus saada tietoja, jotka kurssin järjestäjällä on muiden kyseessä olevalle kurssille hakeneiden henkilöiden ja erityisesti niiden hakijoiden pätevyydestä, joilta ei ole evätty pääsyä ammatilliseen koulutukseen?

- 3) Annetaanko direktiivin 2002/73 – – [1 artiklan 3 kohdassa], jossa kielletään 'välitö[n] tai välilli[nen] sukupuoleen perustuva syrjint[ä]' siltä osin kuin on kyse 'mahdollisuudesta' ammatilliseen koulutukseen, sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakevalle henkilölle, joka väittää, että häntä on syrjitty 'sukupuoleen perustu[en]' ammatilliseen koulutukseen pääsyssä, oikeus saada tietoja, jotka kurssin järjestäjällä on muiden kyseessä olevalle kurssille hakeneiden henkilöiden ja erityisesti niiden hakijoiden pätevyydestä, joilta ei ole evätty pääsyä ammatilliseen koulutukseen?

- 4) Onko SEUT 267 artiklan kolmanteen kohtaan perustuvan velvollisuuden luonne erilainen jäsenvaltiossa, jossa on voimassa oikeusjärjestelmä, jossa noudatetaan akkusatorista (eikä inkvisitorista) menetelmää, ja jos näin on, niin missä määrin?

- 5) Voiko luottamuksellisuutta koskevan kansallisen tai [unionin] lainsäädännön soveltaminen vaikuttaa edellä mainittuihin direktiiveihin perustuvaan tiedonsaantioikeuteen?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- ²⁶ Ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään selvittää, onko direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä annetaan sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen sen vuoksi, ettei häneen ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, oikeus saada tietoja, jotka kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden siihen hakeneiden henkilöiden pätevyydestä, jotta kyseinen hakija voi esittää ”tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä” kyseisen säännöksen mukaisesti.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- ²⁷ Kelly katsoo, että direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohdassa annetaan henkilölle, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, oikeus tutustua tietoihin, jotka – jos kyseistä periaatetta on virheellisesti oltu soveltamatta häneen – osoittavat tai auttavat tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa elimessä osoittamaan tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä

on välitön tai välillinen syrjintä. Kellyn mukaan sellaisen ammatilliseen koulutukseen hakeneen kannalta, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu kyseistä periaatetta, näihin kuuluvat muiden hakijoiden pätevyyttä koskevat tiedot.

- 28 Saksan hallitus toteaa, että direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohdan sanamuotoon ei sisälly mitään, mikä koskisi tiedonsaantioikeuden myöntämistä. Kyseinen säännös koskee, kuten UCD ja Euroopan komissio myös toteavat, edellytyksiä, joilla todistustaakka siirtyy kantajalta vastaajalle. Niiden mukaan tällainen siirtyminen tapahtuu vain tilanteissa, joissa hakija on ennalta esittänyt tosiseikat, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyse on välittömästä tai välillisestä syrjinnästä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 29 Direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa elimessä tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, vastaajan on näytettävä toteen, ettei tätä periaatetta ole rikottu (ks. asia C-196/02, Nikoloudi, tuomio 10.3.2005, Kok., s. I-1789, 68 kohta).
- 30 Niinpä henkilön, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, on ensiksi esitettävä tosiseikat, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä. Ainoastaan siinä tapauksessa,

että kyseinen henkilö on esittänyt tällaiset tosiseikat, vastaajan tehtävänä on tämän jälkeen todistaa, ettei kyseessä ole syrjintäkiellon periaatteen rikkominen.

- 31 Tältä osin direktiivin 97/80 johdanto-osan 13 perustelukappaleesta käy ilmi, että niiden tosiseikkojen arviointi, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, on kansallisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävä kansallisen lainsäädännön ja/tai käytännön mukaisesti.
- 32 Näin ollen ennakkoratkaisupyyntöä esittäneen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen irlantilaisen elimen tehtävänä on arvioida Irlannin lainsäädännön ja/tai kansallisen käytännön mukaisesti, onko Kelly esittänyt tosiseikat, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä.
- 33 On kuitenkin täsmennettävä, että direktiivin 97/80 1 artiklassa säädetään, että direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi tehtäviä toimenpiteitä jäsenvaltiossa tehostetaan, jotta jokainen, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, voi vaatia oikeuksiaan tuomioistuinkäsittelyssä saatettuaan asian mahdollisesti ensin muiden toimivaltaisten elinten käsiteltäväksi.
- 34 Vaikka kyseisen direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa ei säädetä henkilölle, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, erityisestä tiedonsaantioikeudesta, jotta hän voisi esittää ”tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä” tämän säännöksen mukaisesti, ei kuitenkaan ole pois suljettua, että se, että vastaaja kieltäytyy antamasta

tietoja tällaisten tosiseikkojen esittämisen yhteydessä, voi vaarantaa direktiivin tavoitteen toteutumisen ja siis viedä erityisesti kyseiseltä säännökseltä sen tehokkaan vaikutuksen.

- 35 Tässä yhteydessä on muistutettava, että jäsenvaltiot eivät voi soveltaa lainsäädäntöä, jolla saatetaan vaarantaa direktiivillä tavoiteltujen päämäärien toteuttaminen ja estää näin sen tehokas vaikutus (ks. asia C-61/11 PPU, El Dridi, tuomio 28.4.2011, Kok., s. I-3015, 55 kohta).
- 36 SEU 4 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot ”toteuttavat kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa perussopimuksista tai unionin toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttäminen” ja kolmannen alakohdan mukaan ne ”pidättäytyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa unionin tavoitteiden toteutumisen”, direktiivien tavoitteet mukaan lukien (ks. em. asia El Dridi, tuomion 56 kohta).
- 37 Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee kuitenkin, että vaikka Circuit Courtin puheenjohtaja hylkäsi hakemuksen, joka koski tiedon antamista asiakirjojen sisällöstä, UCD tarjoutui toimittamaan Kellylle osan tämän pyytämistä tiedoista, mitä Kelly ei ole kiistänyt.
- 38 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä ei anneta sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen sen vuoksi, ettei häneen ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, oikeutta saada tietoja, jotka kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden siihen hakeneiden henkilöiden pätevyydestä, jotta hän voisi esittää ”tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä” kyseisen säännöksen mukaisesti.

- 39 Ei kuitenkaan voida pitää pois suljettuna, että se, että vastaaja kieltäytyy antamasta tietoja tällaisten tosiseikkojen esittämisen yhteydessä, voi vaarantaa kyseisen direktiivin tavoitteen toteutumisen ja siten viedä erityisesti direktiivin 4 artiklan 1 kohdalla tehokkaan vaikutuksen. Ennakkoratkaisupyyntöä esittäneen tuomioistuimen on tutkittava, onko pääasian tilanne tällainen.

Toinen ja kolmas kysymys

- 40 Ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin haluaa selvittää toisella ja kolmannella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, onko direktiivin 76/207 4 artiklaa tai direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että niissä annetaan ammatilliseen koulutukseen hakeneelle oikeus saada tietoja, jotka koulutuksen järjestäjällä on muiden samaan koulutukseen hakeneiden pätevydestä joko silloin, kun kyseinen hakija katsoo, että häneltä on evätty koulutukseen pääsy samoin edellytyksin kuin muilla hakijoilla on ja että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 4 artiklassa tarkoitettuihin tavoin, tai silloin, kun hakija katsoo, että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin tavoin kyseiseen ammatilliseen koulutukseen pääsyssä.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 41 Kelly katsoo, että direktiivin 76/207 4 artiklassa ja direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohdassa annetaan sille, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen sukupuoleen perustuvan syrjinnän vuoksi, oikeus saada tietoja muiden kyseiseen ammatilliseen koulutukseen hakeneiden pätevydestä.

- 42 Saksan hallitus ja komissio toteavat, että kyseiset säännökset koskevat sukupuoleen perustuvan syrjinnän kieltoon liittyviä aineellisia sääntöjä, eikä niissä käsitellä menettelysääntöjä. Niiden mukaan kyseisten säännösten sanamuoto ei ole riittävän konkreettinen, jotta voitaisiin katsoa, että niistä olisi johdettavissa oikeus jonkin tietyn toimenpiteen, kuten tiedonsaantioikeuden, toteuttamiseen.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 43 Direktiivin 76/207 4 artiklan tai direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohdan sanamuodosta ei seuraa, että ammatilliseen koulutukseen hakeneella olisi oikeus saada tietoja, jotka koulutuksen järjestäjällä on muiden samaan koulutukseen hakeneiden pätevyydestä.
- 44 Direktiivin 76/207 4 artiklan c alakohdassa säädetään, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltamisella kaikenlaiseen ja kaikentasoiseen ammatilliseen koulutukseen tarkoitetaan, että jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että mahdollisuudet ammatilliseen koulutukseen perustuvat samoihin edellytyksiin ja että se on samantasoista ilman minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää, tämän kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioissa joillekin yksityisoppilaitoksille myönnettyä erivapautta.
- 45 Direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohdassa puolestaan säädetään, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen tarkoittaa sitä, että julkisella tai yksityisellä sektorilla, julkiset laitokset mukaan lukien, ei saa olla välitöntä tai välillistä sukupuoleen perustuvaa syrjintää siltä osin kuin kyse on mahdollisuudesta kaikenlaiseen ja -tasoiseen ammatilliseen ohjaukseen ja koulutukseen, ammatilliseen jatkokoulutukseen ja uudelleen koulutukseen, työkokemus mukaan lukien. Tämän vuoksi jäsenvaltioiden

on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen vastaiset lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset kumotaan.

- ⁴⁶ Kyseisillä säännöksillä on näet tarkoitus panna täytäntöön tasa-arvoisen kohtelun periaatteen soveltaminen koulutukseen pääsyssä, mutta niissä jätetään SEUT 288 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti kansallisten viranomaisten valittavaksi kyseisen periaatteen vastaisten ”lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten” kumoamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden muoto ja keinot.
- ⁴⁷ Mainituista säännöksistä ei siis voida johtaa erityistä velvollisuutta sallia ammatilliseen koulutukseen hakeneen saada muiden koulutukseen hakeneiden pätevyyttä koskevia tietoja.
- ⁴⁸ Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että direktiivin 76/207 4 artiklaa tai direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että niissä ei anneta ammatilliseen koulutukseen hakeneelle oikeutta saada tietoja, jotka koulutuksen järjestäjällä on muiden samaan koulutukseen hakeneiden pätevyydestä joko silloin, kun kyseinen hakija katsoo, että häneltä on evätty koulutukseen pääsy samoin edellytyksin kuin muilla hakijoilla on ja että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 4 artiklassa tarkoitetuilla tavoin, tai silloin, kun kyseinen hakija katsoo, että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuilla tavoin kyseiseen ammatilliseen koulutukseen pääsyssä.

Viides kysymys

- 49 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa selvittää viidennellä kysymyksellään, joka on syytä tutkia ennen neljättä kysymystä, voivatko direktiiveihin 76/207, 97/80 ja 2002/73 perustuvaan tiedonsaantioikeuteen vaikuttaa luottamuksellisuutta koskevat unionin oikeuden tai kansallisen oikeuden säännöt.
- 50 Kun otetaan huomioon kolmeen ensimmäiseen kysymykseen annetut vastaukset sekä se, että unionin tuomioistuimella ei ole SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä toimivaltaa tulkita kansallista oikeutta, sillä tämä tehtävä kuuluu yksinomaan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle (ks. asia C-53/04, Marrosu ja Sardino, tuomio 7.9.2006, Kok., s. I-7213, 54 kohta ja yhdistetyt asiat C-250/09 ja C-268/09, Georgiev, tuomio 18.11.2010, Kok., s. I-11869, 75 kohta), viides kysymys on ymmärrettävä siten, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustele ennen kaikkea, voivatko luottamuksellisuutta koskevat unionin oikeuden säännöt vaikuttaa mahdolliseen oikeuteen vedota johonkin kolmessa ensimmäisessä kysymyksessä mainituista direktiiveistä ammatillisen koulutuksen järjestäjällä olevien, koulutukseen hakeneiden pätevyyttä koskevien tietojen saamiseksi.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 51 Kelly katsoo, ettei kansallinen oikeus tai sen täytäntöönpano voi vaikuttaa oikeudellisesti sitovan unionin säädöksen, johon kuuluu myös SEUT 288 artiklan kolmannessa kohdassa määritellyn kaltainen direktiivi, nojalla annettuun oikeuteen; kyseiseen oikeuteen voi vaikuttaa ainoastaan toinen oikeudellisesti sitova unionin säädös.

- 52 UCD:n ja Saksan hallituksen mukaan tähän kysymykseen on syytä vastata vain tois-sijaisesti, koska pääasian kantajan kuvaaman kaltaista tiedonsaantioikeutta ei ole ole-massa direktiivin 76/207 4 artiklan eikä direktiivin 2002/73 1 artiklan 3 kohdan no-jalla. Jos unionin tuomioistuin kuitenkin katsoo, että kyseisillä säännöksillä annetaan Kellylle tällainen oikeus, luottamuksellisuudella, joka on unionin oikeudessa tunnus-tettu ja useissa unionin oikeuden säädöksissä vahvistettu käsite, on etusija tähän tie-donsaantioikeuteen nähden.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 53 Ensiksi on muistutettava unionin tuomioistuimen todenneen tämän tuomion 38 koh-dassa, että direktiivin 97/80 4 artiklan 1 kohdassa ei anneta sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy amma-tilliseen koulutukseen sen vuoksi, ettei häneen ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, oikeutta saada tietoja, jotka kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden siihen hakeneiden henkilöiden pätevyydestä, jotta hän voisi esittää ”tosiseikkoja, joi-den perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä” kysei-sen säännöksen mukaisesti.
- 54 Tämän tuomion 39 kohdassa on kuitenkin myös todettu, että ei voida pitää pois sul-jettuna, että se, että vastaaja kieltäytyy antamasta tietoja tällaisten tosiseikkojen esit-tämisen yhteydessä, voi vaarantaa direktiivin 97/80 tavoitteen toteutumisen ja siten viedä erityisesti mainitun 4 artiklan 1 kohdalta sen tehokkaan vaikutuksen.
- 55 Kansallisten tuomioistuinten tai muiden toimivaltaisten kansallisten elinten on tällaisia seikkoja arvioidessaan otettava huomioon luottamuksellisuutta koskevat säännöt, jotka perustuvat unionin oikeuden säädöksiin, kuten yksilöiden suojelus-ta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995

annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 95/46/EY (EYVL L 281, s. 31) sekä henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL L 201, s. 37), sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/136/EY (EUVL L 337, s. 11). Henkilötietojen suojasta säädetään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa.

- 56 Viidenteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että siinä tapauksessa, että ammatilliseen koulutukseen hakenut henkilö voi vedota direktiiviin 97/80 saadakseen tietoja, jotka kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden koulutukseen hakeneiden pätevyydestä, luottamuksellisuutta koskevat unionin oikeuden säännöt voivat vaikuttaa tähän tiedonsaantioikeuteen.

Neljäs kysymys

- 57 Ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin haluaa neljännellä kysymyksellään selvittää, onko SEUT 267 artiklan kolmanteen kohtaan perustuvan velvollisuuden luonne erilainen sen mukaan, onko asianomaisessa jäsenvaltiossa voimassa akkusatorinen vai inkvisitorinen oikeusjärjestelmä, ja jos näin on, niin missä määrin.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 58 Kelly väittää, että akkusatorisessa oikeusjärjestelmässä toimivan kansallisen tuomioistuimen velvollisuus esittää ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimelle on laajempi kuin sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa vallitsee inkvisitorinen järjestelmä, toimivan tuomioistuimen, koska akkusatorisessa oikeusjärjestelmässä

asianosaiset – eikä tuomioistuin itse – sanelevat menettelyn muodon, sisällön ja rytmin. Kansallinen tuomioistuin ei siis voi muuttaa aineellisesti asianosaisten esittämää kysymystä tai esittää unionin tuomioistuimelle omaa näkemystään tavasta, jolla kysymys olisi ratkaistava.

- ⁵⁹ UCD, Saksan hallitus ja komissio ovat yhtä mieltä siitä, että SEUT 267 artiklan kolmanteen kohtaan perustuva velvollisuus ei riipu jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien ominaispiirteistä. Lisäksi asiassa 283/81, Cilfit ym., 6.10.1982 annetusta tuomiosta (Kok., s. 3415, Kok. Ep. VI, s. 537) käy ilmi, että kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää, onko syytä esittää ennakkoratkaisukysymys, ja jos on, millä tavalla.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- ⁶⁰ Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että SEUT 267 artiklalla käyttöön otetun ennakkoratkaisumekanismen tarkoituksena on ehkäistä eroavaisuudet unionin oikeuden, jota kansallisten tuomioistuinten on sovellettava, tulkinnassa ja varmistaa tämä soveltaminen antamalla kansallisille tuomioistuimille keino voittaa vaikeudet, joita saattaa aiheutua vaatimuksesta antaa unionin oikeudelle täysi vaikutus jäsenvaltioiden tuomioistuinjärjestelmissä (ks. vastaavasti lausunto 1/09, 8.3.2011, Kok., s. I-1137, 83 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- ⁶¹ SEUT 267 artiklassa annetaan kansallisille tuomioistuimille mahdollisuus tai asetetaan niille tilanteen mukaan velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua, jos kyseinen tuomioistuin omasta aloitteestaan tai asianosaisten pyynnöstä toteaa, että oikeudenkäyntiasian ratkaisemiseen liittyy artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu seikka. Tästä seuraa, että kansallisilla tuomioistuimilla on erittäin laajat mahdollisuudet saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että niiden käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys sellaisten unionin oikeuden säännösten tai määräysten tulkinnasta tai pätevyyden arvioinnista, joiden suhteen niiden on tehtävä päätös (ks. esim. asia C-210/06, Cartesio, tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9641, 88 kohta

ja yhdistetyt asiat C-188/10 ja C-189/10, Melki ja Abdeli, tuomio 22.6.2010, Kok., s. I-5667, 41 kohta).

- ⁶² Lisäksi oikeuskäytännössä on jo todettu, että SEUT 267 artiklalla perustetulla järjestelmällä, jolla pyritään turvaamaan unionin oikeuden yhtenäinen tulkinta jäsenvaltioissa, toteutetaan unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välinen suora yhteistyö ottamalla käyttöön sellainen menettely, jossa asianosaisilla ei ole aloitevaltaa (ks. esim. em. asia Cartesio, tuomion 90 kohta).
- ⁶³ Ennakkoratkaisupyyntö perustuu nimittäin tuomioistuinten väliseen vuoropuheluun, ja sen käynnistyminen riippuu kokonaisuudessaan siitä arvioinnista, jonka kansallinen tuomioistuin tekee mainitun ennakkoratkaisupyynnön merkityksellisyydestä ja tarpeellisuudesta (em. asia Cartesio, tuomion 91 kohta).
- ⁶⁴ Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä ei ole vain arvioida, onko unionin oikeussäännön tulkinta tarpeen sen käsiteltävänä olevan riita-asian ratkaisemiseksi, SEUT 267 artiklan mukaisen menettelymekanismin mukaan saman tuomioistuimen on myös päätettävä, miten nämä kysymykset on muotoiltava.
- ⁶⁵ Vaikka kyseinen tuomioistuin voi pyytää käsiteltävänä olevan riita-asian asianosaisilta ehdotuksia ennakkoratkaisupyynnön muotoilusta, sen on kuitenkin yksin viime kädessä päätettävä sekä kysymysten muoto että niiden sisältö.

- 66 Näin ollen neljänteen kysymykseen on vastattava, että SEUT 267 artiklan kolmanteen kohtaan perustuvan velvollisuuden luonne ei ole erilainen sen mukaan, onko asianomaisessa jäsenvaltiossa voimassa akkusatorinen vai inkvisitorinen oikeusjärjestelmä.

Oikeudenkäyntikulut

- 67 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Todistustaakasta sukupuoleen perustuvissa syrjintätapauksissa 15.12.1997 annetun neuvoston direktiivin 97/80/EY 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä ei anneta sellaiselle ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle, joka katsoo, että häneltä on evätty pääsy ammatilliseen koulutukseen sen vuoksi, ettei häneen ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, oikeutta saada tietoja, jotka kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden siihen hakeneiden henkilöiden pätevyydestä, jotta hän voisi esittää ”tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä” kyseisen säännöksen mukaisesti.**

Ei kuitenkaan voida pitää pois suljettuna, että se, että vastaaja kieltäytyy antamasta tietoja tällaisten tosiseikkojen esittämisen yhteydessä, voi vaarantaa

kyseisen direktiivin tavoitteen toteutumisen ja siten viedä erityisesti direktiivin 4 artiklan 1 kohdalta sen tehokkaan vaikutuksen. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen on tutkittava, onko pääasian tilanne tällainen.

- 2) Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9.2.1976 annetun neuvoston direktiivin 76/207/ETY 4 artiklaa tai direktiivin 76/207 muuttamisesta 23.9.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/73/EY 1 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että niissä ei anneta ammatilliseen koulutukseen hakeneelle henkilölle oikeutta saada tietoja, jotka koulutuksen järjestäjällä on muiden samaan koulutukseen hakeneiden pätevyydestä joko silloin, kun kyseinen hakija katsoo, että häneltä on evätty koulutukseen pääsy samoin edellytyksin kuin muilla hakijoilla on ja että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 4 artiklassa tarkoitetuin tavoin, tai silloin, kun kyseinen hakija katsoo, että häntä on syrjitty sukupuolen perusteella 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuin tavoin kyseiseen ammatilliseen koulutukseen pääsyssä.

- 3) Siinä tapauksessa, että ammatilliseen koulutukseen hakenut henkilö voi vedota direktiiviin 97/80 saadakseen tietoja, joita kyseisen koulutuksen järjestäjällä on muiden koulutukseen hakeneiden pätevyydestä, luottamuksellisuutta koskevat unionin oikeuden säännöt voivat vaikuttaa tähän tiedonsaantioikeuteen.

- 4) SEUT 267 artiklan kolmanteen kohtaan perustuvan velvollisuuden luonne ei ole erilainen sen mukaan, onko asianomaisessa jäsenvaltiossa voimassa akkusatorinen vai inkvisitorinen oikeusjärjestelmä.

Allekirjoitukset